

HISTORIA I SPOŁECZEŃSTWO plan wynikowy

Wojna i wojskowość

Temat lekcji	Treści	Oczekiwane osiągnięcia ucznia:
1. Wojny w starożytnej Grecji	1. Konflikty w antycznej Grecji 2. Jak były zorganizowane armie greckie? 3. Zmagania Greków z Persami 4. Wojna peloponeska	– wymienia obowiązujące w świecie greckim zasady postępowania w trakcie wojen – opisuje wzór wychowania spartańskiego – przedstawia mocne i słabe strony falangi oraz trier – wyjaśnia przyczyny konfliktu grecko-perskiego i omawia najważniejsze wydarzenia z nim związane – określa strategiczne i polityczne znaczenie bitew: pod Maratonem, Termopilami i Salaminą – porównuje organizacje armii: greckiej i perskiej – omawia rywalizację o hegemonię w Grecji po wojnach z Persją
2. Imperium Aleksandra Wielkiego	1. Podporządkowanie Grecji 2. Podboje Aleksandra Wielkiego 3. Strategia władcy wobec podbitych obszarów 4. Rozpad imperium Aleksandra	– tłumaczy, w jaki sposób Macedończycy podporządkowali sobie Helladę – przedstawia etapy podbojów Aleksandra Wielkiego – wyjaśnia strategię wojskową Aleksandra Wielkiego – porównuje organizację oraz uzbrojenie oddziałów greckich i zreformowanej armii macedońskiej – ocenia talent militarny Aleksandra Wielkiego – omawia okoliczności i skutki rozpadu imperium Aleksandra Wielkiego
3. Ekspansja Rzymu w czasach republiki	1. Jak doszło do podboju Italii? 2. I wojna punicka 3. II i III wojna punicka 4. Dalsza ekspansja rzymska i jej skutki	– przedstawia etapy podbojów rzymskich na Półwyspie Apenińskim – wymienia przyczyny konfliktu rzymsko kartagińskiego – opisuje przebieg wojen punickich i ich skutki – wyjaśnia strategiczne oraz polityczne znaczenie bitew: pod Kannami i Zamą – prezentuje najważniejsze elementy rzymskiej strategii wojskowej podczas wojen punickich – ocenia wpływ ekspansji terytorialnej na reformy armii rzymskiej u schyłku II w. p.n.e.

<p>4. Juliusz Cezar i Imperium Rzymskie</p>	<p>1. Kryzys republiki i podbój Galii 2. Wojny domowe u schyłku republiki 3. Idea <i>pax Romana</i> i jej znaczenie</p>	<p>– tłumaczy związek między zmianami w organizacji legionów a kryzysem republiki – omawia przebieg kampanii wojennych Juliusza Cezara – prezentuje przyczyny sukcesów militarnych Juliusza Cezara – opisuje okoliczności przejęcia władzy przez Oktawiana Augusta i przekształcenia państwa rzymskiego w cesarstwo – wyjaśnia, na czym polegał <i>pax Romana</i> i w jakim celu został ogłoszony – przedstawia rzymskie wynalazki związane z techniką wojenną oraz sposób budowania umocnień granicznych</p>
<p>5. Od drużyny książęcej do rycerstwa</p>	<p>1. Europa Zachodnia na początku średniowiecza 2. Armia Franków 3. Drużyny książęce w Polsce 4. Początki rycerstwa w Europie Zachodniej i Polsce</p>	<p>– tłumaczy, w jaki sposób powstanie ciężkiej jazdy przyczyniło się do sukcesów militarnych państwa Franków – przedstawia przyczyny zreformowania armii przez Karola Wielkiego i zorganizowania pospolitego ruszenia – ocenia wpływ legend arturiańskich i wydarzeń z wczesnego średniowiecza na kształtowanie się obyczajowości rycerskiej w Europie Zachodniej – wyjaśnia militarne i polityczne funkcje drużyny książęcej w państwie wczesnopiastowskim – opisuje elementy uzbrojenia drużynników – porównuje tworzenie się więzi wasalno-lennych oraz zanik drużyny książęcej w Europie Zachodniej i Polsce</p>
<p>6. Etos rycerski</p>	<p>1. Kształtowanie się rycerstwa 2. Wyprawy krzyżowe i zakony rycerskie 3. Herby i turnieje 4. Rycerstwo w kulturze</p>	<p>– wymienia obowiązki rycerza wynikające z podporządkowania się seniorowi – przedstawia zasady rycerskiego kodeksu honorowego oraz przypadki ich łamania w średniowieczu – wyjaśnia ideologiczne i polityczne przyczyny krucjat – omawia przebieg i skutki wypraw krzyżowych – opisuje uzbrojenie rycerzy, ich sposób walki oraz ceremoniał, a także średniowieczne budowle o charakterze obronnym – prezentuje ideał rycerza utrwalony w literaturze i sztuce średniowiecza oraz późniejszych epok</p>

7. Wojny sprawiedliwe i niesprawiedliwe	<ol style="list-style-type: none"> 1. Początki polskiego rycerstwa 2. Konflikt z zakonem krzyżackim 3. Sobór w Konstancji 4. Klęska zakonu krzyżackiego 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia początki kształtowania się stanu rycerskiego w Polsce – opisuje przebieg oraz skutki zmagania polsko-krzyżackich w XIV–XVI w. – wymienia miejsca najważniejszych bitew rycerstwa polskiego z wojskami zakonu krzyżackiego – omawia średniowieczną koncepcję wojny sprawiedliwej – wskazuje, które konflikty można uznać za wojny sprawiedliwe, a które za niesprawiedliwe – ocenia wpływ etosu rycerskiego na obyczajowość szlachty polskiej
8. Koniec epoki rycerstwa	<ol style="list-style-type: none"> 1. Wojna stuletnia 2. Zmierzch rycerstwa 3. Początki broni palnej 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia wpływ wojny stuletniej na przemiany społeczne i kulturowe w Europie Zachodniej – opisuje nowe formacje piechoty, które pojawiły się w wojskach szwajcarskich i armii husyckiej w późnym średniowieczu – przedstawia okoliczności spadku znaczenia rycerstwa w średniowiecznej Europie – omawia początki wykorzystywania broni palnej na polach bitew w Europie w XIV i XV w.
9. Wojny religijne w XVI wieku	<ol style="list-style-type: none"> 1. Reformacja i początki konfliktów religijnych 2. Wojny włoskie 3. Konflikty religijne we Francji 4. Klęska Wielkiej Armady 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia przyczyny oraz skutki reformacji w Rzeszy i we Francji – opisuje walki toczone podczas powstania chłopskiego i wojen szmalkaldzkich w Niemczech w pierwszej połowie XVI w. – omawia najważniejsze postanowienia pokoju zawartego w Augsburgu – prezentuje przebieg konfliktów wyznaniowych w Szwajcarii, Anglii i we Francji w XVI w. – wyjaśnia znaczenie <i>Edyktu nantejskiego</i> – tłumaczy związek między wojnami religijnymi a walką o hegemonię polityczną w Europie na przykładzie wojny hiszpańsko-angielskiej – ocenia polityczne następstwa podziału religijnego Europy
10. Europa w XVII wieku	<ol style="list-style-type: none"> 1. Konflikt w Niderlandach 2. Wybuch wojny trzydziestoletniej 3. Wojna w Rzeszy 4. Zakończenie wojny trzydziestoletniej 5. Jak walczono w XVII wieku 6. Wzrost potęgi Francji 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia przyczyny, przebieg i skutki rewolucji w Niderlandach – prezentuje wydarzenia, które doprowadziły do wybuchu wojny trzydziestoletniej – opisuje strategie i taktyki walki wojsk biorących udział w wojnie trzydziestoletniej – wyjaśnia powody przystąpienia do wojny trzydziestoletniej państw spoza Rzeszy – ocenia znaczenie wyniku wojny trzydziestoletniej dla rywalizacji mocarstw o hegemonię w Europie – przedstawia rozwój systemu zaopatrzenia i wyszkolenia żołnierzy w XVII w. – omawia skutki umacniania monarchii absolutnej we Francji
11. Armia polska za pierwszych królów elekcyjnych	<ol style="list-style-type: none"> 1. Armia polsko litewska w XVI wieku 2. Wojny o Inflanty 3. Wojny ze Szwedami 	<ul style="list-style-type: none"> – omawia położenie geopolityczne państwa polsko-litewskiego po śmierci króla Zygmunta II Augusta oraz plany strategiczne pierwszych władców elekcyjnych – przedstawia przyczyny, przebieg i skutki wojen

	4. Wojny z Rosją i Turcją na początku XVII wieku	Rzeczypospolitej z sąsiednimi państwami toczonych w latach 1561–1621 – wskazuje na mapie miejsca najważniejszych bitew stoczonych przez wojska polsko - litewskie w drugiej połowie XVI i na początku XVII w. – prezentuje cechy wybitnych wodzów na przykładach Jana Karola Chodkiewicza i Stanisława Żółkiewskiego – wymienia mocne i słabe strony planów dowódców polskich w bitwach: pod Kircholmem, Kłuszynem, Cecorą i Chocimiem – wyjaśnia przyczyny sukcesów i porażek wojsk Rzeczypospolitej w czasach panowania Stefana Batorego oraz Zygmunta III Wazy
12. Od potęgi do kryzysu Rzeczypospolitej	1. W walce z Gustawem Adolfem 2. Kozacy 3. Reformy armii polskiej w drugiej połowie XVII wieku 4. Potop szwedzki 5. Schyłek polskiej potęgi militarnej	– omawia położenie geopolityczne Rzeczypospolitej po zwycięstwie pod Chocimiem w 1621 r. – przedstawia przyczyny, przebieg i skutki wojen Rzeczypospolitej ze Szwecją, z Rosją i Turcją z lat 1621–1699 oraz powstania kozackiego z lat 1648–1652 – wyjaśnia, na czym polegały zmiany w organizacji armii Rzeczypospolitej wprowadzone w czasach panowania Władysława IV i Jana II Kazimierza – porównuje sposób prowadzenia wojen przez Stefana Czarnieckiego i Jana Sobieskiego – wskazuje na mapie miejsca najważniejszych bitew stoczonych przez wojska Rzeczypospolitej, którymi dowodził Jan Sobieski – prezentuje strategię Jana III Sobieskiego w bitwach: pod Chocimiem i Wiedniem – ocenia rolę jednostki w historii na przykładach Stefana Czarnieckiego i Jana III Sobieskiego
13. Upadek Rzeczypospolitej	1. Konfederacja barska 2. Reformy wojska w XVIII wieku 3. Wojna w obronie <i>Konstytucji 3 maja</i> 4. Powstanie kościuszkowskie	– przedstawia przyczyny, przebieg i skutki wojen toczonych na terenie Rzeczypospolitej w XVIII w. – porównuje reformy wojska uchwalone przez: Sejm Niemy w 1717 r., sejm rozbiorowy w 1773 r. i Sejm Wielki w 1789 r. – opisuje działania wojsk i decyzje dowódców podczas bitew: pod Zieleńcami w 1792 r. oraz Raclawicami i Szczekocinami w 1794 r. – ocenia wpływ powstania kościuszkowskiego na włączenie stanu chłopskiego w walkę o sprawę narodową – określa mocne i słabe strony strategii przyjętej przez konfederatów barskich oraz dowództwo polskie podczas wojny w obronie <i>Konstytucji 3 maja</i> i w czasie powstania kościuszkowskiego
14. Epoka napoleońska	1. Rewolucja francuska i jej wpływ na przemiany w wojsku 2. Początki kariery Napoleona Bonapartego 3. Wielkie zwycięstwa Napoleona 4. Wyprawa na Moskwę 5. Upadek cesarza	– ocenia wpływ wprowadzenia powszechnego poboru wojskowego oraz taktyki kolumnowo- tyralierskiej na sukcesy militarne armii francuskiej na przełomie XVIII i XIX w. – omawia przebieg kariery wojskowej Napoleona Bonapartego – wskazuje na mapie zasięg terytorialny podbojów wojsk Napoleona w Europie oraz miejsca najważniejszych bitew ich kampanii

	<p>Francuzów</p> <p>6. Armie w epoce napoleońskiej</p>	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia terytorialne i polityczne skutki podbojów armii Napoleona – przedstawia przyczyny zwycięstw i porażek wojsk Napoleona w bitwach: pod Trafalgarem, Frydlandem, Austerlitz, Borodino, Lipskiem i Waterloo – opisuje przebieg i konsekwencje wyprawy armii Napoleona na Moskwę – prezentuje rozwój techniki związanej ze sztuką wojenną w epoce napoleońskiej
<p>15. „Czarna i biała legenda” Napoleona</p>	<p>1. Stosunek Napoleona do podbitej ludności</p> <p>2. Polityka francuska wobec Hiszpanii</p> <p>3. Księstwo Warszawskie</p>	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia pozytywne i negatywne skutki społeczno-polityczne ekspansji wojsk Napoleona w Europie – ocenia politykę Napoleona wobec narodów europejskich, a w szczególności Polaków – przedstawia przyczyny prowadzenia przez władze francuskie odmiennej polityki na obszarze Księstwa Warszawskiego oraz Hiszpanii – konfrontuje pozytywne i negatywne aspekty polityki Napoleona I ze stwierdzeniami tworzącymi jego „czarną” lub „białą legendę” – wyjaśnia przyczyny odmiennych ocen roli Napoleona utrwalonych w pamięci zbiorowej Europejczyków z różnych krajów
<p>16. Od kongresu Wiedeńskiego do <i>pax Britannica</i></p>	<p>1. Nowy ład w Europie</p> <p>2. Rewolucje w pierwszej połowie XIX wieku</p> <p>3. Wojna krymska i kongres berliński</p> <p>4. Konflikty kolonialne</p>	<ul style="list-style-type: none"> – tłumaczy, na czym polegał XIX-wieczny ład międzynarodowy – wymienia najważniejsze postanowienia uczestników kongresu wiedeńskiego dotyczące kwestii politycznych i terytorialnych – przedstawia przyczyny i skutki rewolucji społecznych oraz wystąpień narodowowyzwoleńczych z XIX w. – opisuje XIX-wieczne spory między mocarstwami europejskimi prowadzące do zawiązania się sojuszy militarnych, które podważały ład wersalski – omawia koncepcję światowej dominacji w kontekście <i>pax Britannica</i> – wymienia przyczyny kryzysu imperium brytyjskiego – ocenia wpływ wojen kolonialnych na światową politykę i sytuację mieszkańców krajów pozaeuropejskich
<p>17. Przemiany w wojskowości w XIX wieku</p>	<p>1. Armie narodowe</p> <p>2. Wynalazki i nowa broń</p> <p>3. Wojny we Włoszech i powstanie Czerwonego Krzyża</p> <p>4. Wojna francusko-niemiecka</p>	<ul style="list-style-type: none"> – omawia proces tworzenia się armii narodowych – wymienia innowacje techniczne w dziedzinie przemysłu i transportu wojskowego, które wprowadzono w XIX w. – opisuje początki wykorzystywania nowoczesnych rodzajów broni – przedstawia przyczyny, przebieg i skutki wojen, które doprowadziły do zjednoczenia Włoch oraz Niemiec – przedstawia rozwój opieki humanitarnej nad żołnierzami, którzy odnieśli rany na polach bitew – prezentuje okoliczności powstania Międzynarodowego Ruchu Czerwonego Krzyża – ocenia postawę Jeana Henriego Dunanta związaną z ochroną ofiar konfliktów zbrojnych oraz jego wpływ na uchwalenie konwencji genewskiej

		<ul style="list-style-type: none"> – podaje współczesne przykłady respektowania prawa konfliktów zbrojnych i ocenia je
18. I wojna światowa	<ol style="list-style-type: none"> 1. I wojna światowa na froncie zachodnim 2. Walki na froncie wschodnim 3. Walki na pozostałych frontach 4. I wojna światowa na morzach 5. Zmiany w technice wojskowej 6. Skutki społeczne I wojny światowej 7. Powstanie Ligi Narodów 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia przyczyny, przebieg i skutki I wojny światowej – porównuje wojnę prowadzoną na frontach: zachodnim, wschodnim i południowym – omawia na wybranych przykładach bitew udział wojsk lądowych, lotnictwa i floty w realizacji celów strategicznych poszczególnych stron konfliktu – podaje przykłady niehumanitarnego traktowania cywilów i żołnierzy podczas I wojny światowej – ocenia społeczne i polityczne skutki I wojny światowej – wyjaśnia cel utworzenia Ligi Narodów oraz ocenia przyznane jej środki nacisku na państwa, które naruszały międzynarodowe porozumienia
19. Wojna totalna	<ol style="list-style-type: none"> 1. Sukcesy niemieckie z lat 1939–1941 2. Walki na froncie wschodnim 3. Walki w Afryce 4. Front zachodni w latach 1943–1945 5. Wojna na Dalekim Wschodzie 6. Na czym polegała wojna totalna 7. Rozwój techniki podczas II wojny światowej 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu <i>wojna totalna</i> – przedstawia przyczyny, przebieg i skutki II wojny światowej – wymienia przyczyny (wewnętrzne i zewnętrzne) porażki wojsk polskich podczas kampanii wrześniowej – omawia zasięg podbojów niemieckich i sowieckich z lat 1939–1941 – opisuje traktowanie jeńców wojennych oraz ludności cywilnej przez siły III Rzeszy, ZSRR i aliantów zachodnich – analizuje cele strategiczne dowódców wojsk podczas kampanii wojennych z lat 1941–1945 – tłumaczy, dlaczego w 1943 r. nastąpił zwrot w przebiegu działań wojennych i jakie skutki przyniósł on armii niemieckiej – prezentuje wynalazki związane z techniką wojskową wprowadzone do użytku podczas II wojny światowej
20. ONZ i <i>pax Americana</i>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Powstanie ONZ 2. Rozwój prawa humanitarnego 3. Zimna wojna 4. Od <i>pax Romana</i> do <i>pax Americana</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – analizuje zapisane w najważniejszych dokumentach prawa międzynarodowego normy dotyczące sposobu prowadzenia działań wojennych oraz stosunku wojsk do jeńców i ludności cywilnej w czasie konfliktów zbrojnych – ocenia wpływ XX-wiecznych konfliktów zbrojnych na kształtowanie się prawa humanitarnego – określa cele strategiczne Układu Warszawskiego i NATO w okresie zimnej wojny – przedstawia przyczyny wzrostu znaczenia politycznego USA po upadku bloku wschodniego – omawia koncepcję światowej dominacji w kontekście <i>pax Americana</i> oraz porównuje ją z <i>pax Romana</i> i <i>pax Britannica</i> – wyjaśnia, jaką rolę w kształtowaniu XX-wiecznego ładu międzynarodowego odegrały Liga Narodów i ONZ
21. Wizje globalnej zagłady	<ol style="list-style-type: none"> 1. Broń atomowa 2. Terroryzm 3. Wizje zagłady świata 	<ul style="list-style-type: none"> – omawia historię powstania broni jądrowej i plany jej zastosowania – przedstawia procesy i wydarzenia z okresu zimnej

		<p>wojny, które mogły doprowadzić do wybuchu konfliktu nuklearnego</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie posiadania broni jądrowej przez rywalizujące ze sobą mocarstwa – wymienia przykłady kontrolowania broni jądrowej przez społeczność międzynarodową – ocenia stopień zagrożenia terrorystycznego we współczesnym świecie – opisuje wizje globalnej zagłady na przykładach wybranych filmów i książek science-fiction
22. Nigdy więcej wojny!	<ol style="list-style-type: none"> 1. Początki ruchu pacyfistycznego 2. Pacyfizm w XX wieku 3. Wojna w Wietnamie 4. Wojna bez broni 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia wpływ chrześcijaństwa na kształtowanie się idei pacyfistycznych – prezentuje rozwój idei pacyfistycznych w kontekście krwawych konfliktów zbrojnych z XIX i XX w. – przedstawia poglądy zwolenników pacyfizmu na przykładzie Mahatmy Gandhiego – formułuje opinię na temat wpływu wystąpień pokojowych z lat 60. XX w. w USA na przebieg wojny w Wietnamie – opisuje dokonania wybranych laureatów Pokojowej Nagrody Nobla – wymienia cele i formy współczesnych działań osób zaangażowanych w ruch pacyfistyczny – omawia nowoczesne sposoby prowadzenia wojen propagandowych i gospodarczych